

I Uvodne napomene

U nestabilnim uslovima privređivanja, i pod uticajem niza nepovoljnih okolnosti, poljoprivreda u Vojvodini, je prošlu godinu završila sa negativnim proizvodnim bilansom. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, u celini posmatrano, računato preko vrednosti bruto poljoprivredne proizvodnje, na području Vojvodine u 2007.godini zabeležen je pad od 10,7%. Učešće vrednosti biljne proizvodnje u ukupnoj vrednosti poljoprivredne proizvodnje u 2007.godini iznosi 68,7%. Pad vrednosti poljoprivredne proizvodnje u 2007.godini proizilazi iz pada koji je zabeležen u biljnoj proizvodnji, od 17,4%. Iako je evidentan rast cena poljoprivrednih proizvoda, vrednosni efekti poljoprivredne proizvodnje u 2007.godini su umanjeni zbog velike suše.

Nedostatak sopstvenih obrtnih sredstava i ograničene mogućnosti za korišćenje bankarskih kredita, limitirala su ulaganja u novu proizvodnju, tako da je poljoprivredni proizvođač na početku 2008. godine ekonomski manje sposoban za zasnivanje nove proizvodnje nego na početku 2007. godine. Većina poljoprivrednih gazdinstava nema novčanih sredstava za nabavku inputa na slobodnom tržištu što vodi ka postizanju značajno manjih prinosa od realno mogućih. To je posebno karakteristično za neugovorenu proizvodnju pšenice i kompletnu proizvodnju kukuruza.

Republičkim Programom mera za podsticanje razvoja poljoprivredne proizvodnje za 2008. godinu, predviđeno je subvencionisanje kamate za kratkoročno kreditiranje poljoprivredno-prehrambene proizvodnje, dugoročno kreditiranje poljoprivredno prehrambene proizvodnje, kao i subvencije osiguranja u poljoprivredi. Situaciju u ratarskoj proizvodnji trebalo je da poboljša činjenica da je u ovoj godini nastavljeno sa regresiranjem inputa za proizvodnju ratarskih useva, u iznosu od 10.000 din/ha, kao i premija od 4000 din/ha za površine zasejane šećernom repom, međutim ove Uredbe su kasno donete.

U proteklom periodu usled niske akumulativne i reproduktivne sposobnosti poljoprivrede, i odsustva adekvatne podrške banaka, izostala su i veća investiciona ulaganja, a samim tim i efekti na planu intenziviranja agrarne proizvodnje. Ujedno, zabrane izvoza primarnih poljoprivrednih proizvoda, visok prag uvozne zaštite proizvođača semena pa i mineralnih đubriva i izostanak drugih mera agrarne politike doprinose stvaranju i razvijanju novih monopola, ovoga puta u proizvodnji inputa za poljoprivredu i izazivaju ekonomske šokove u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji. Postojeći resursi u agraru ne koriste se optimalno, niti obezbeđuju optimalan nivo i kvalitet proizvodnje, koji bi se mogao plasirati u izvozu. Nisu rešeni brojni problemi, a jedan od najznačajnijih jeste finansiranje primarne poljoprivrede, na čijoj osnovi bi se obezbedili uslovi

za primenu višeg nivoa agrotehnike, a time i postizanje višeg nivoa prinosa odnosno ukupne proizvodnje u poljoprivredi. To bi stabilizovalo poljoprivrednu proizvodnju. Tako bi uz primenu adekvatnih mera agrarne politike, obezbedili brže tržišno prilagođavanje naše poljoprivrede privrednom okruženju CEFTA i EU i postali značajni izvoznici agrarnih proizvoda, ne samo na tržištu CEFTA, nego bi naš agrar mogao da se nosi i sa izazovima otvorenog tržišta EU.

II Ostvarena struktura prolećne setve u AP Vojvodini u 2008.godini

Prolećna setva, kao najznačajniji posao u ratarskoj proizvodnji, ove godine u Vojvodni obavljena je na oko 1,2 miliona ha. Agroekološki uslovi u toku setve bili su povoljni, tako da je setva osnovnih ratarskih useva na većini površina završena u optimalnim agrotehničkom roku.

Iako je za ovogodišnju setvu, generalno gledano, obezbeđena dovoljna količina semena, mineralnih đubriva, goriva i zaštitnih sredstava, povećanje cena inputa i još uvek nerešena pitanja kreditiranja i podsticaja primarne proizvodnje, kao i zakasnela i nedovoljno kvalitetna osnovna obrada zemljišta, uticala je na kvalitet setve, što će se naravno odraziti na konačne rezultate.

Obim i struktura setve treba da odražava potrebe za poljoprivredno-prehrambenim proizvodima domaćeg tržišta, ali i planiranog izvoza. Na setvenu strukturu takođe su uticali i uslovi ugovaranja između proizvođača i prerađivača.

Zvaničnih statističkih podataka o ostvarenju prolećne setve još nema, pa su moguća odstupanja u odnosu na iznete podatke.

Na osnovu podataka dobijenih od Pokrajinskog sekretarijata za poljoprivredu dat je pregled zasejanih površina osnovnih ratarskih useva u AP Vojvodini u 2008.godini.

Naziv useva	Ostvareno u 2007.godini (ha)	Zasejano u 2008.godini (ha)	Index
Kukuruz	660.201	668.000	101,2
Šećerna repa	75.971	51.700	68,05
Suncokret	140.486	161.400	114,9
Soja	136.623	117.600	86,1

izvor podataka za zasejane površine u 2007.godini: RZS

izvor podataka zasejane površine u 2008.godini: Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu

U proizvodnoj 2008.godini **setva šećerne repe u Vojvodini** počela je u optimalnom roku. Vremenski uslovi za nicanje bili su povoljni, pa je napad štetočina (repine pipe i buvača) bio pod kontrolom. Zato je presejavanje ove biljne vrste izvedeno na neznatnim površinama.

Ove godine pod šećernom repom u AP Vojvodini zasejano je oko 51.700 ha, što je u odnosu na prošlu godinu manje za oko 31,95%.

Po oceni stručnjaka, na parcelama gde je proizvodnja započeta prošle godine u julu mesecu i gde su sve agrotehničke mere izvedene blagovremeno i kvalitetno, usevi dobro izgledaju. Sklapanje redova na pojedinim površinama, počelo je polovinom maja meseca. Jedan deo površina je sa malom zalihom zimske vlage i te površine mogu biti ugrožene ukoliko u toku vegetacije ne bi bilo dovoljno vlage.

Kada je reč o **setvi uljarica u Vojvodini**, suncokret je zasejan na oko 161.400 ha, što je oko 15% više zasejanih površina nego prošle godine. Povoljni vremenski uslovi omogućili su da se setva suncokreta obavi u optimalnom agrotehničkom roku.

Po oceni stručnjaka, povoljna vlaga je omogućila dobro nicanje i početni razvoj biljaka, ali je istovremeno potencirala razvoj i napad žičara. Na manjem delu površina gde se ne poštuje rotacija i suncokret se gaji u uskom plodoredu, u manjem intenzitetu pojavila se sekundarna infekcija plemenjače. Ali bez obzira na tekuće probleme, može se generalno zaključiti da je usev suncokreta u dobrom stanju.

U 2008.godini setva soje obavljena je na oko 117.600 ha, odnosno oko 21,6% manje nego prošle godine. To je posledica pre svega cenovnog odnosa suncokreta i soje formiranog u vreme žetve roda 2007.godine.

Setva soje u Vojvodini otpočela je u nekim regionima dosta rano, krajem marta - početkom aprila, što je u pojedinim slučajevima imalo i negativnih posledica, naročito ako je sejano preuboko. U takvim uslovima otežano je i usporeno nicanje, pa na pojedinim njivama nije oformljen zadovoljavajući sklop. Zavisno od vremena setve, usevi soje trenutno su u različitim fazama razvoja, najčešće u fazi prve do treće troliske. Po oceni stručnjaka, upravo je to vreme za primenu određenih mera nege useva. Treba napomenuti da je bilo i oštećenja od grada u pojedinim regionima. Ipak može se reći da je trenutno stanje useva zadovoljavajuće.

Procenjuje se da je **setva kukuruza u Vojvodini**, naše najzastupljenije biljne vrste, obavljena na oko 668.000 ha, što je 1,2% više nego predhodne godine. Najveći deo površina pod kukuruzom je zasejan u aprilu, u optimalnom

roku. Prema oceni stručnjaka, u ovom momentu kukuruz se optimalno razvija. Zbog vremenskih nepogoda (grada i obilnih padavina i do 180 l/m²) usevi su delimično ili potpuno uništeni na pojedinim područjima, te će biti neophodno presejavanje.

III Pripreme za žetvu pšenice u AP Vojvodini u 2008.godini

U jesenjoj setvi 2007. godine u AP Vojvodini zasejano je 235.951 ha pšenice, 31.287 ha ozimog ječma, 979 ha ovsa, 778 ha raži, 10.393 ha tritikalea i 458 ha ostalih strnih žita. Pored toga zasejano je 16.305 ha uljane repice, 415 ha ostalog industrijskog bilja, 926 ha povrća i 6.273 ha krmnog bilja što čini ukupno 303.765 ha.

Loši klimatski uslovi, ekonomsko razočarenje, nesposobnost i tehnička nespremnost individualnih gazdinstava, vlasnika najvećih proizvodnih potencijala u primarnoj poljoprivredi, da zaseju veće površine pod pšenicom i drugim usevima iz jesenje setve, izuzetno duga kampanja vađenja i prerade šećerne repe uz izostanak ekonomskih efekata u toj proizvodnji kao i povećanje cena inputa i izostanak adekvatne kreditne podrške za novu proizvodnju jer se prodaja i naplata jesenjih useva vrši odloženo osnovni su uzroci malog učešća pšenice u strukturi setve na vojvođanskim oranicama. U odnosu na prošlu godinu manje je zasejano oko 20%.

Iako je setva pšenice trajala dugo (do kraja decembra), povoljni klimatski uslovi i dobar raspored padavina, naročito u martu i aprilu, uticali su da pšenica (pa čak i ona posejana u decembru), za sada izgleda veoma dobro. Osim klimatskih uslova, na ovakvo stanje pšenice uticalo je i veće ulaganje poljoprivrednih proizvođača u ovu proizvodnju. Po oceni stručnjaka, preko 80% površina pod pšenicom je prihranjeno, a takođe su poljoprivredni proizvođači ove godine više pažnje posvetili i negi pšenice (tretirali su pšenicu protiv fuzarijuma).

I pored toga što je još rano za davanje realnih procena roda pšenice 2008. godine, prema sadašnjem stanju useva i prema oceni stručnjaka, mogu se očekivati veći prosečani prinosi po hektaru u odnosu na prošlu godinu. Pod pretpostavkom da se realizuje prosečan prinos iznad 4,0 t/ha, sa zasejanih oko 235.951 hektara, procenjuje se ukupna proizvodnja pšenice u Vojvodini na nivou od oko milion tona. Ova procena prinosa izvršena je krajem maja, kada je stanje pšenice bilo dobro i obećavalo dobar rod. Međutim, pošto se pšenica sada nalazi u fazi nalivanja zrna, ako do sredina juna, 4-5 dana bude preko 30 C° to će se negativno odraziti na prosečan prinos, a samim tim i na ostvarenu proizvodnju.

Treba napomenuti da ima i polegle pšenice, koja je uništena poslednjim nevremenom i ledom koji je pao na području Banata.

Za proizvodenu količinu pšenice skladišni prostor u Vojvodini u potpunosti je dovoljan za prihvatanje strnih žita. Raspoloživi kapaciteti silosa su 2.270.000 tona.

Prema informacijama sa kojima raspolažemo, mlinovi su početkom ove godine kupovali pšenicu "na zeleno" po cenama od 13 do 19din/kg. Procena je da se, za razliku od prošle godine trgovci pšenice ove godine neće pojaviti kao kupci, što će uticati na pad tražnje pa će se pšenica kupovati samo od strane mlinova. S obzirom na skromne finansijske mogućnosti žitomlinskih preduzeća može doći do značajnijeg pada cene pšenice u odnosu na aktuelnu berzansku cenu. Zbog toga bi bilo celishodno predložiti Direkciji za robne rezerve da kupi određene količine pšenice na Berzi u vreme žetve što bi uticalo na povećanu tražnju za pšenicom. Isto tako od značaja za formiranje cene pšenice je i režim izvoza. U tom smislu bilo bi celishodno ukidanje (neprodužavanje) zabrane izvoza pšenice.

Prema podacima novodsadske Produktne berze, cena pšenice "na zeleno" (24.04.2008.) iznosila je 18,36 din/kg (17din/bez PDV). Beleži se pad cene pšenice roda 2008.godine u odnosu na predhodni period. Pšenicom prošlogodišnjeg roda u JUS standardu trgovalo se u periodu od 19.05. do 23.05.2008.godinepo prosečnoj ceni od 23,33 din/kg (21,60bez PDV).

Cena pšenice u Republici Hrvatskoj, tokom aprila, u proseku je iznosila 24,31 din/kg, i nešto je viša u odnosu na predhodni mesec.

Cena pšenice u zemljama EU za period 28.04.2008.- 04.05.2008.* prikazana je u tabeli

Država	Cena pšenice (euro/t)	Cena pšenice (din/kg)
Belgija	220,00	18,04
Češka	244,88	20,08
Nemačka	219,67	18,01
Španija	232,24	19,04
Francuska	212,80	17,45
Italija	231,53	18,98
Litvanija	239,89	19,67
Mađarska	225,77	18,51

Poljska	266,73	21,87
Portugalija	289,00	23,70
Rumunija	245,60	20,14
Slovenija	190,04	15,58
Slovačka	259,11	21,24
Finska	196,00	16,07
Švedska	229,49	18,82

izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede Republike Slovenije

* Cena pšenice (euro/t) za posmatranu državu predstavlja prosek cena sa različitih krajeva posmatranoj državi

otkupa u

Evropska termenska tržišta gde su cene ugovarane tokom druge polovine aprila, imale su opadajuću tendenciju. Tako je cena pšenice na robnoj berzi u Mađarskoj BSE Budimpešta za isporuku u avgustu 2008.godine, početkom aprila imala vrednost od 15,4 din/kg, dok se za isporuku u maju, početkom aprila za pšenicu tražilo 20,68 din/kg. Cena pšenice krajem aprila na Robnoj berzi MATIF u Francuskoj, za isporuku u avgustu iznosi 15,73 din/kg. Na robnoj berzi RMX Hanover-Nemačka, krajem aprila ove godine, za pšenicu koja treba da bude isporučena u avgustu 2008.godine tražilo se 16,17 din/kg, dok je cena pšenice (krajem aprila ove godine) na robnoj berzi u Čikagu - SBOT, za isporuku u julu 2008.godine bila 15.51 din/kg.

Cena pšenice na berzama za termine od maja pa do avgusta 2008.godine, zavisno od berze, veće su od 81 do 89% u odnosu na prošlogodišnje cene iz istog perioda. Za termin u avgustu 2008.godine, posle žetve pšenice, cene pšenice niže su od 10% do 21%, zavisno od berze, u odnosu na cene za termin u maju 2008.godine. Za terminske isporuke od avgusta 2008.godine pa do kraja ove godine, prema sadašnjim podacima sa berzi, cene se neće značajnije menjati.

Prema podacima Jugoslovenskog fonda za žita, cena pšenice III klase u Ukrajini iznosi 15,16 din/kg, a IV klase 14,20 din/kg. Prema istim podacima cena pšenice III klase u Rusiji iznosi 19,72 din/kg, a IV klase 19,13 din/kg.

Imajući u vidu navedene okolnosti, kao i strateški značaj ove proizvodnje, i zaštite proizvođača bilo bi celishodno da nadležni državni organi sagledaju stanje u ovoj oblasti i donesu adekvatne mere radi stvaranja neophodnih pretpostavki za zasnivanje nove proizvodnje pšenice roda 2008/2009. godine.

Predlog mera

1. Obezbediti da poljoprivreda i dalje ima pristup kreditima uz regres dela kamata, kako bi se podigao nivo tehnologije useva iz prolećne setve (prihranjivanje) i obezbedila uspešnija jesenja setva (uljana repica i pšenica roda 2009.godine)
2. Ukinuti (ne obnavljati) zabranu izvoza pšenice i kukuruza kako bi se domaći bilansi i cene uskladili sa tržišnim okruženjem (CEFTA)
3. Da Vlada Republike Srbije obaveže Republičku direkciju za robne rezerve da u vreme žetve pšenice kupi najmanje 200.000 tona pšenice roda 2008.godine po cenama (ponudi) sa Produktne berze u Novom Sadu